

Sistemska obiteljska terapija u alkoholizmu

Doc. dr. sc. Zoran Zoričić

Terminologija

- ❑ Obiteljska terapija - sve medicinske intervencije koje medicina provodi u okvirima obitelji
 - ❑ Obiteljska psihoterapija – svi psihoterapijski postupci koji se provode nad obitelji i njenim članovima
-

-
- Radeći sa pojedinim članom obitelji, provocirajući pozitivnu promjenu, djelujemo i na cijelu obitelj i obrnuto
 - Radeći sa obitelji bez nekog njenog člana, promjena se odražava i na odsutnog člana
 - Svaka je psihoterapijska metoda potencijalno i individualna i obiteljska
-

Osnovni ciljevi sistemske obiteljske psihoterapije

- Izazivanje “**pozitivne terapijske promjene**”, odnosno gubitak simptoma (problema ili bolesti)
 - Uklanjanjem jednog simptoma često dobivamo pojavu drugog problema, bilo kod istog pacijenta (tzv. indeks pacijent) bilo kod nekog člana obitelji
 - Ovaj se fenomen zove “**promjena prvog reda**”
-

Osnovni ciljevi sistemske obiteljske psihoterapije

- Uspješnost sistemske psihoterapije je upitna:
 1. ako je njen rezultat zamjena lakšeg simptoma težim
 2. Kada se periodi uspješne apstinencije alkoholičara smjenjuju sa razvojem malignog oboljenja supruge ili narkomanije kod djeteta
-

Osnovni ciljevi sistemske obiteljske psihoterapije

- **“Promjena drugog reda”** – karakterizirana gubitkom simptoma, bez pojave njegove supstitucije nekim drugim problemom. Uočavaju se i specifične promjene individualnog i obiteljskog funkcioniranja, praćeno često i promjenama obiteljske strukture (rađanje djeteta, razvod, smrt člana obitelji)
-

Dileme

- Koliko je obiteljska sistemska psihoterapija “okidač promjene”, a koliko je u pitanju samo koincidencija između psihoterapijskog procesa i procesa promjene?
 - Nemoguće je predvidjeti da li će, i kada, uopće doći do procesa promjene
-

Cilj

- Intervencijama koje činimo ipak unosimo u obitelj važne sadržaje koji nose potencijal da, kad-tad, budu iskorišteni u pozitivne terapijske svrhe
-

Koncepti sistemske obiteljske psihoterapije

1. Pomjeranje psihoterapijskog fokusa sa individue koja je nositelj simptoma na obitelj u cjelini
 - Teza o skokovitom razvoju obitelji koji protiče kroz smjenu karakterističnih faza obiteljskog životnog ciklusa (Duvall, 1971.):
-

Duvall, 1971.

1. Faza zasnivanja obitelji
 2. Obitelj sa malim djetetom
 3. Obitelj sa predškolskim djetetom
 4. Obitelj sa školskim djetetom
 5. Obitelj s adolescentom
 6. Obitelj koju napuštaju djeca
 7. Obitelj sa praznim gnijezdom
 8. Obitelj koja stari
-

-
- Faze obiteljskog ciklusa imaju homeostatski karakter, tijekom kojih se obitelj razvija progresivno
 - Skokovite promjene strukture i funkcioniranja obitelji na prijelazima između faza – “**očekivani životni događaji**” (sklapanje braka, rađanje djece, odlazak na školovanje, ulazak u adolescenciju)
 - “**Neočekivani kritični životni događaji**” – (razvodi, bolesti, smrt, udesi)
-

Koncepti sistemske obiteljske psihoterapije

2. Uključivanje simptoma u obiteljski sistem
 - Pojava simptoma uz koincidiranje sa pojavom jednog ili više očekivanih ili neočekivanih životnih događaja
 - Hipoteza da se simptom formira tokom jedne ili više neadekvatnih interpersonalnih komunikacija i razmjena koje se obavljaju u neadekvatnom afektivnom miljeu – čest je pratilac kritičnih individualnih i obiteljskih događaja
-

Koncepti sistemske obiteljske psihoterapije

- ❑ Među članovima obitelji ispoljava se tada:
 - ❑ Ili nedostatak ljubavi ili čak otvorena mržnja
 - ❑ Ili neadekvatna ljubav, sa karakteristikama incestuoznosti
-
- ❑ Ovi su sadržaji, kao bolne teme individue i obitelji, neadekvatno obrađeni i potisnuti u nesvjesno.
 - ❑ Mehanizam potiskivanja je neefikasan i tad se simptom alkoholizma uključuje kao još jedan "**faktor sigurnosti**"
-

Koncepti sistemske obiteljske psihoterapije

- Uloga simptoma (alkoholizma) je dvojaka:
 1. Fokusiranjem obiteljske pažnje na sebe simptom odvlači pažnju od "vrućih tema"(incestuoznost, nedostatak ljubavi, mržnja)
 2. Simptom osigurava okvir da se kontinuirano odvija interakcija sa daljnjom razmjenom incestuoznosti ili mržnje, a da se suštinski odnosi ne mijenjaju
-

Koncepti sistemske obiteljske psihoterapije

3. Princip homeostaze

- simptom vrši homeostatsku ulogu, organizirajući obitelj i njeno funkcioniranje
 - Simptom može dovesti do blokiranja biološke reprodukcije obitelji – zastojna ravnoteža (mladi alkoličar ne sklapa brak, izbjegavanje rađanja djeteta, nekonzumiran brak uz emotivnu distanciranost)
-

Koncepti sistemske obiteljske psihoterapije

4. Princip komunikacije

- **Komunikacionisti** tvrde da je instaliranje i održavanje simptoma u obiteljskom sistemu isključivo rezultat poremećenog modela interpersonalne komunikacije.
 - Za rješavanje problema dovoljno je uvesti model adekvatne interpersonalne komunikacije
-

Koncepti sistemske obiteljske psihoterapije

5. Princip interpersonalne razmjene

- Neadekvatni modeli interpersonalne razmjene uključujući neadekvatnu emocionalnu razmjenu
-

Koncepti sistemske obiteljske psihoterapije

6. Emocionalni sistem obitelji

- ❑ Simptom u korelaciji s formiranjem **mreže emocionalnih odnosa**
 - ❑ Simptom služi održanju specifičnog seta emocionalnih odnosa između članova porodice (posebno incestuoznih relacija, relacija svjesne ili nesvjesne mržnje)
 - ❑ Patološki tip interpersonalne komunikacije (double bind) - razmjena "toplo-hladnog" odnosa
-

Koncepti sistemske obiteljske psihoterapije

7. Vrijednosni sistem obitelji

- Održavanje simptoma u korelaciji je sa prisustvom niza iskrivljenih informacija, koje nisu u skladu s realnošću
 - Intervencija se bazira na korekciji pogrešnih i zamjeni do tada neprenešenih važnih obiteljskih sadržaja:
-

Koncepti sistemske obiteljske psihoterapije

- ❑ Metoda izrade genograma (Monika Mc Goldrick i Randy Gerson, 1985.)
 - ❑ Metoda analize kritičnih životnih događaja (Norman i Beti Paul, 1975)
 - ❑ Metoda indirektne konfrontacije (nuđenje drugačijeg viđenja)
-

Koncepti sistemske obiteljske psihoterapije

- ❑ Obiteljski sistemski terapeut tijekom terapije neminovno uključuje svoje stavove
 - ❑ Prava neutralnost odlikuje se ulogom u građenju sustava vrijednosti, podjele iskustva s obitelji, ali i sposobnosti za preispitivanjem vlastitih stavova i vrijednosti
 - ❑ Terapeut daje dvostruki doprinos:
 1. Daje aktivan doprinos formiranju adekvatnog sustava vrijednosti
 2. Pruža neposredni primjer modela adekvatne interpersonalne komunikacije i razmjene
-

Podjela sistemskih obiteljskih psihoterapijskih pravaca

- 1. Strateški** opredijeljeni psihoterapeuti-inzistiraju na uvođenju modela adekvatne interpersonalne komunikacije i razmjene, uspostavljanju adekvatnih individualnih i obiteljskih vrijednosnih sistema, kao i potpunom korištenju realnih mogućnosti i uloga članova obitelji
-

Podjela sistemskih obiteljskih psihoterapijskih pravaca

2. Strukturno orijentirani sistemski terapeuti – bave se intervencijama koje direktno utječu na izmjenu obiteljske strukture

3. Dualno orijentirani psihoterapeuti koriste sva raspoloživa sredstva i metode

Strateški terapeuti utičući na funkcionalnost obitelji utječu i na strukturne promjene, dok strukturni sekundarno izazivaju promjene u obiteljskom funkcioniranju.

Karakteristike obitelji alkoholičara

- ❑ Rijetko se ispoljava otvorena bračna kriza (“On je jako dobar kad je trijezan”, “Samo da ne pije, sve bi bilo u redu”)
 - ❑ Glorificiranje braka i otpor prema razvodu
 - ❑ Posao terapeuta: ne grubo udarati po navedenim stavovima, već izraziti sumnju u adekvatnost takvog braka, sreću u njemu, te isticati prave kriterije za dobar partnerski odnos
 - ❑ Poticanje partnera na samoprocjenu i realnu procjenu zadovoljstva partnerom
-

Posao terapeuta

- Po osvještavanju disfunkcionalnosti partnerstva , ulazi se u drugu fazu rada-pokušaju uspostavljanja partnerskog zadovoljstva, ili u slučaju neuspjeha, savjetuje se separacija
-

Pojam "funkcionalnog partnerstva"

1. Rađanje
 2. Kvalitet intimnog seksualnog odnosa
 3. Sposobnost partnera da osigura nužnu materijalnu osnovu za opstanak partnerstva i obitelji
 4. Sposobnost partnera da sa uspjehom čuvaju život i zdravlje svog potomstva
 5. Sposobnost partnera da sa uspjehom čuvaju svoj osobni život i zdravlje
 6. Sposobnost partnera da sa uspjehom pomažu u očuvanju života i zdravlja onog drugog
 7. Ostali prateći uvjeti:
 - adekvatno uzajamno podsticanje osobnog kulturnog i profesionalnog razvoja partnera
 - Adekvatno samopoštovanje i uzajamno poštovanje koje počiva na objektivnoj vrijednosti partnera kao i na obostranom vrijednosnom sistemu
-